

<<< מצוה להעביר הלאה אם ע"י אימייל ואם ע"י הדפסה, להגדיל תורה ולהאדירה.

מאור אהרן

פרשיות מטות מסעי

פרשת מטות

אמרו מנהיגם של אלו נתגדל במדין נשאל מהם מה מדתו אמרו להם אין כחו אלא בפיו אמרו אף אנו נבוא עליהם באדם שכחו בפיו עכ"ל, ולכאורה מלשון רש"י דכתב אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם משמע דמדין ג"כ היו יראים ולהכי הסכימו לעשות שלום עם מואב, וא"כ איך שייך לומר שהמדינים נתעברו על ריב לא להם, וצ"ל דבאמת אף מדין פחדו אלא דמ"מ המואבים פחדו יותר וכפי שמצינו שהמואבים הלכו אצל זקני מדין ולא שזקני מדין הלכו אצל מואב, ויש לדחות ראייה זו (וכפי שמצינו כו') דכיון שבא מדין על מואב במלחמה א"כ אין זה דין שילכו מדין אצל מואב להשלים אלא בהיפוך צריך היה להיות, והעירוני דבמדב"ר (בלק פ"כ אות ד', וכן בילקוט כאן) מבואר דאף מדין פחדו אמנם לא פחדו שישראל יהרגו אותם עתה, אלא פחדו שאחר שישראל יהרגו את מואב יבואו להלחם גם עמם, ומחמת יראה זו לבד לא היו עוזרים מדין למואב, ומה שעזרו למואב כבר עתה ה"ז מפני שנתעברו על ריב לא להם.

ל"א י"ג. ויצאו משה ואלעזר הכהן וכל נשיאי העדה לקראתם אל מחוץ למחנה. פרש"י וז"ל ויצאו משה ואלעזר הכהן לפי שראו את נערי ישראל יוצאים לחטוף מן הבזה עכ"ל, ולעיל (מקרא י"א) כתיב ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח באדם ובבהמה ופרש"י וז"ל ויקחו את כל השלל וגו' מגיד שהיו כשרים וצדיקים ולא נחשדו על הגזל לשלוח יד בבזה שלא ברשות כו' עכ"ל, וכן פרש"י שה"ש ד' ב' יעו"ש, וצ"ל דמש"כ רש"י שם שהיו כשרים וצדיקים קאי על אותם שיצאו ונלחמו דוקא אבל נערי ישראל לא היו במלחמה שם, וכן משמע בפרש"י שם. ודוחק דהא במקראות משמע דהיו אותם האנשים ולא אחרים.

ל' י"א. ואם בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה בשבועה. פרש"י וז"ל ואם בית אישה נדרה בנשואה הכתוב מדבר עכ"ל, וכמו שהוכיח רש"י לעיל מקרא ז' יעו"ש.

ל' ט"ז. ואם הפר יפר אתם אחרי שמעו ונשא את עונה. פרש"י וז"ל ונשא את עונה הוא נכנס תחתיה למדנו מכאן שהגורם תקלה לחבירו הוא נכנס תחתיו לכל עונשין עכ"ל, קצת צ"ב למה צריך להאי קרא דידן, דהרי כבר כתיב (קדושים כ' ט"ו) ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת ואת הבהמה תהרגו ופרש"י וז"ל ואת הבהמה תהרגו אם אדם חטא מה בהמה חטאה אלא מפני שבאה לאדם תקלה על ידה לפיכך אמר הכתוב תסקל ק"ו לאדם שיוודע להבחין בין טוב לרע וגורם רעה לחבירו לעבור עבירה כו' עכ"ל (וע"ע לעיל בלק כ"ב ל"ג רש"י ד"ה ואותה החייתי), וא"כ למה לי קרא הא סברא הוא.

ל"א ב'. נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיר. פרש"י וז"ל מאת המדינים ולא מאת המואבים שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה שהיו יראים מהם שיהיו שוללים אותם שלא נאמר אלא ואל תגור במלחמה אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם ד"א כו' עכ"ל, הנה לעיל (בלק כ"ב ד') כתיב ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבתנו כלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא ופרש"י וז"ל אל זקני מדין והלא מעולם היו שונאים זה את זה שנאמר המכה את מדין בשדה מואב שבא מדין על מואב למלחמה אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם ומה ראה מואב ליטול עצה ממדין כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם

ל"א י"ט. ואתם חנו מחוץ למחנה
שבעת ימים כל הרג נפש וכל נגע בחלל
תחטאו ביום השלישי וביום השביעי אתם
ושביכם. פרש"י וז"ל כל הרג נפש ר"מ אמר
 בהורג בדבר המקבל טומאה הכתוב מדבר ולמדך
 הכתוב שהכלי מטמא אדם בחיבורי המת כאילו
 נוגע במת עצמו או יכול אפילו זרק בו חץ והרגו
 ת"ל וכל נגע בחלל הקיש הורג לנוגע מה נוגע ע"י
 חבורו אף הורג ע"י חבורו עכ"ל, הנה לכאורה
 ה"ז קאי גם על הא דכתיב לעיל (מקרא ז') ויצבאו
 על מדין כאשר צוה ה' את משה ויהרגו כל זכר,
 דלכאורה ויהרגו כל זכר היינו ע"י חרב, דהא
 כתיב לעיל (מקרא ח') ואת מלכי מדין הרגו על
 חלליהם וגו' ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב,
 ופרש"י (לעיל מיניה מקרא ו') וז"ל וכלי הקדש
 זה הארון והציץ שהיה בלעם עמהם ומפריח מלכי
 מדין בכשפים והוא פורח עמהם הראה להם את
 הציץ שהשם חקוק בו והם נופלים לכך נאמר על
 חלליהם במלכי מדין שנופלים על החללים מן
 האויר וכן בבלעם כתיב על חלליהם בספר יהושע
 עכ"ל, ומבואר דמלכי מדין לא מתו ע"י חרב כי
 מסתמא מתו ע"י הנפילה כשנפלו מן האויר ורק
 בלעם מת ע"י חרב (א"כ נימא שנפלו מן האויר
 והרגום כשהגיעו למטה), ומסתברא דמלכי מדין
 היה זה הדבר שלא כדרך שנעשה אצל כל מי
 שנהרג כי רק אותם בלעם הפריח, וא"כ הא
 דכתיב ויהרגו כל זכר היינו נמי בחרב כמו בלעם,
 והא דלא כתיב בכולם בהדיא שמתו ע"י חרב, כי
 רצה הכתוב להדגיש הענין המיוחד לזה שבלעם
 נהרג בחרב כדפרש"י שם ד"ה בחרב, וא"כ
 ההורגים שם ג"כ צריכים ליטהר, כי הרגו בדבר
 המקבל טומאה והיינו בחרב, מיהו אי"ז מוכרח כי
 אולי הרגו את מדין ע"י חצים וא"כ לא נטמאו.

ל"ב י"ב. בלתי כלב בן יפנה הקנזי
ויהושע בן נון כי מלאו אחרי ה'. פרש"י וז"ל
 הקנזי חורגו של קנז היה וילדה לו אמו של כלב
 את עתניאל עכ"ל, היינו שכלב היה חורגו של קנז,
 וחורגו היינו בן אשתו כדפרש"י סנהדרין כ"ז ב'
 (וכן פרש"י סוטה י"א ב') כי אשתו של קנז היא
 אמו של כלב שנשאת לקנז אחר שנפטר יפונה
 כדכתיב בשפ"ח הכא, וילדה לו אמו של כלב
 מבעלה השני והיינו קנז את עתניאל, ויל"ה למה
 נקרא הקנזי ע"ש בעל אמו, ואולי משום שגדל
 אצלו נקרא כן בפי הכל וכיון שנקרא כן בפי הכל
 לכן אף הכתוב אמר כפי שהיה נקרא בפי הכל.

עוד יל"ה למה הוקדם כלב ליהושע שהרי יהושע
 היה זקן יותר מכלב כמש"כ לעיל שלח י"ג ד'
 יעו"ש, וי"ל משום דכלב היה משבט יהודה
 ויהושע היה משבט אפרים וכמבואר לעיל ר"פ
 שלח ויהודה קדם לאפרים בשנים ולכן הוקדם
 כלב שהיה מיהודה ליהושע שהיה מאפרים,
 והעירוני ליישב עוד דשמא כלב חשב יותר "מלא
 אחרי ה'" כיון דהוא מעצמו לא הלך אחר
 המרגלים ומשא"כ יהושע ע"י ברכת משה רבינו
 ולכן נזכר הממלא אחרי ה' יותר הראשון וע"ל פ'
 שלח.

ל"ב ט"ז. ויגשו אליו ויאמרו גדרת
צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו. פרש"י וז"ל
 נבנה למקננו פה חסים על ממונם יותר מבניהם
 ובנותיהם שהקדימו מקניהם לטפם אמר להם
 משה לא כן עשו העיקר עיקר והטפל טפל בנו
 לכם תחלה ערים לטפכם ואח"כ גדרות לצאנכם
 עכ"ל, ובאמת אחר שאמר להם משה כן כדלהלן
 (מקרא כ"ד) דכתיב בנו לכם ערים לטפכם וגדרת
 לצאנכם וגו', כן אמרו גם הם וכדכתיב להלן
 (מקרא כ"ו) טפנו נשינו מקננו וכל בהמתנו יהיו
 שם בערי הגלעד, והרי שהקדימום לבהמות.
ואין להקשות ממה דאמרי' (סוטה י"ב א')
 צדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם, דה"מ
 מגופם אבל לא מבניהם ובנותיהם.

ל"ב כ"ד. בנו לכם ערים לטפכם וגדרת
לצאנכם והיצא מפיכם תעשו. יש לדקדק מהו
 בנו "לכם" והרי הם עצמם יוצאים למלחמה
 לכיבוש הארץ, ובשלמא ערים "לטפכם" וגו'
 נוחא כי הם נשארים ולהם זה מיועד אבל בני גד
 ובני ראובן עצמם היוצאים מה שייך בהו "לכם",
 וי"ל דלכם היינו לצרכיכם כמו שמצינו גבי יעקב
 אבינו פ' ויצא כ"ח ט"ו ברש"י ד"ה דברתי לך
 "לצרכך" ועליך כו' יעו"ש, ועוד י"ל דבא לומר
 דאף שאתם עצמכם לא תהיו שם עד אחר הכיבוש
 עכ"ז זה חשיב לכם כבר מעתה כי בלא זה לא
 יוכלו דורותיהם להמשיך להתקיים ולכן זה חשיב
 לכם, ועוד י"ל דה"פ בנו לכם והיינו שאתם תבנו
 ומה תבנו ערים לטפכם וגדרת לצאנכם.

ל"ב ל"ח. ואת נבו ואת בעל מעון
מוסבת שם ואת שבמה ויקראו בשמת את
שמות הערים אשר בנו. פרש"י וז"ל ואת נבו
 ואת בעל מעון מוסבות שם נבו ובעל מעון שמות
 עבודת כוכבים הם והיו האמוריים קורים עריהם
 ע"ש עבודת כוכבים שלהם ובני ראובן הסבו את

שם לשמות אחרים וזהו מוסבות שם נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר עכ"ל, יל"ה מנין לפרש דהא דכתיב ויקראו בשמת וגו' קאי רק על נבו ובעל מעון והרי יש עוד מקומות הנזכרים במקראות ל"ד ל"ז, וגבי הא דכתיב ואת שבמה לא שייך להקשות כן כי שבמה נאמר אחרי דכתיב

מוסבות שם, וי"ל דכיון דכתיב ויקראו בשמת ע"כ דמה דכתיב מוסבות שם קאי רק על נבו ובעל מעון דאל"כ נמצא כפילות דלמה לי ויקראו בשמות מאחר דכבר כתיב מוסבות שם ואע"כ דויקראו בשמות קאי על שאר הערים מלבד בעל מעון ונבו שהם היו מוסבות שם.

פרשת מסעי

ל"ג ד'. ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור ובאלהיהם עשה ה' שפטים. הנה לעיל (מקרא ג') כתיב ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר יום לחדש הראשון ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים, ויל"ה דכיון דכתיב ומצרים מקברים והיינו שטרודים בעסק קבורת מתייהם א"כ איך יתכן לומר שיצאו בני"י לעיני כל מצרים, ואולי לכן פרש"י וז"ל ומצרים מקברים טרודים באבלם עכ"ל והיינו באבלם ולא בעצם קבורת מתייהם, אמנם יש לדחות ממה דכתיב (שלח י"ג ל"ב- ל"ג) ויצאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה היא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות, ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם ופרש"י וז"ל אוכלת יושביה בכל מקום שעברנו מצאנום קוברי מתים והקב"ה עשה לטובה כדי לטרדם באבלם ולא יתנו לב לאלו כו' וכן היינו בעיניהם שמענו אומרים זה לזה נמלים יש בכרמים כאנשים עכ"ל (וחזינו התם גודל הנס שאע"פ שזה דבר משונה אפי"ה היו טרודים באבלם ולא הלכו לראות נמלים אלו) ונמצא מבואר דמה שהיו עסוקים בקבורת מתייהם זה נקרא טרודים באבלם, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא, ואולי יתכן ליישב ע"פ הא דאמר' (ברכות ט' א') דשיעבוד מצרים נגמר בלילה ויצאו ממצרים ביום יעו"ש (ועיין רש"י דברים ט"ז א') ולפי"ז י"ל דהא דכתיב לעיני כל מצרים היינו ביום והא דכתיב ומצרים מקברים היינו בלילה, ועוד י"ל דלעיני כל מצרים היינו שאע"פ שידעו מצרים שבנ"י יוצאים לא היה בהם יכולת לעכב ולא לעיני ממש. ועיין שפ"ח אות ו'.

ל"ג מ'. וישמע הכנעני מלך ערד והוא יושב בנגב בארץ כנען בבא בני ישראל. פרש"י וז"ל וישמע הכנעני ללמדך שמיתת אהרן היא השמועה שנתסלקו ענני כבוד וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל לפיכך חזר וכתבה עכ"ל,

אף דמבואר בגמ' (תענית ט' א') דאחר שנסתלקו ענני כבוד מפני פטירת אהרן חזרו הענני כבוד בזכות משה, מ"מ צ"ל דהיה איזה פסק זמן דאל"כ היאך ידעו שעד עתה ה' הענני כבוד בזכות אהרן, ורק ע"י אותו פסק זמן ידעו (ועמ"ש"כ בזה לעיל חוקת כ"א ה' בעזה"י).

ל"ג נ"ג. והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה. יל"ה למה לא כתיב הכא והורשתם את יושבי הארץ מפניכם וישבתם בה וגו' וכמו דכתיב לעיל (מקרא נ"ב) והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם וגו' וכמו דכתיב נמי להלן (מקרא נ"ה) ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם וגו', וי"ל דהכא (מקרא נ"ג) איירי הכתוב על הארץ עצמה וכדפרש"י הענין שאז תוכלו להתקיים בה ולא על יושביה, ומשא"כ במקראות הנ"ל דאיירי על היושבים בה ולא על הארץ עצמה, ושו"מ דבשפ"ח אות נ' מבואר דלא כתי' זה וא"כ הדרא קושיא לדוכתא, וצ"ב.

ל"ה ו'. ואת הערים אשר תתנו ללוים את שש ערי המקלט אשר תתנו לנוס שמה הרצח ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר. יל"ה דכיון דערי מקלט ה"ז מקום לרוצחים א"כ במה זה נחשב שקבלו הלוים עוד שש ערים, וי"ל דמ"מ עדיין קבלו עבור כל עיר אלפים אמה אלף הפנימיים למגרש ואלף החיצוניים לשדות וכרמים וכמבואר ברש"י לעיל מקרא ד', ועוד י"ל דאה"נ היו אותם ערים גם מקום מגורי הלוים וגם מקלט לרוצחים ונחשב שקבלו כי מ"מ דרו שם, וההבדל בין ו' ערים לשאר מ"ב ערי הלוים עיין מכות י' א', ועיין שם י"ג א' פלוגתא דתנאי אי מעלין שכר ללוים או לא, ועכ"פ למ"ד מעלין מבואר דהוי של הלוים ממש.

עוד יל"ה דהא להלן (מקרא י"ד) כתיב את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהינה, והנה מעבר לירדן היו שבט גד ושבט ראובן וחצי שבט מנשה

וכדלעיל, וא"כ נמצא דהלויים לקחו מהם מקום רב
 אע"פ שהם היו מעט, מה שלא היה כן אצל שאר
 שבטים שהרי שלש ערי מקלט הנותנים בארץ
 כנען התחלק (במקומות גדולים יותר דהיינו) אצל
 שבטים יותר ונמצאו אלו השבטים פחות נחסרים,
 ואין זו קושית רש"י להלן מקרא י"ד, כיון שק'
 רש"י היא למה הוצרכו לכה הרבה ערי מקלט
 בעוד שאינם הרבה נפשות יעו"ש, ומה דאנו
 כתבנו להק' היינו למה הוצרכו להפסיד ממקומם,
 ושמא י"ל דזה משום דנפיש רוצחים, והעירוני
 ליישב עוד דשמא מעיקרא קבלו בני גד ובני
 ראובן וחצי מנשה מקום גדול יותר כדי שיוכלו
 להפריש מקום גדול לערי מקלט ואחר ההפרשה
 חזרה להיות חלוקת כל השבטים שוה.

**ל"ה י"ד. את שלש הערים תתנו מעבר
 לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי
 מלקט תהיינה.** פרש"י וז"ל את שלש הערים וגו'
 אע"פ שבארץ כנען תשעה שבטים וכאן אינן אלא
 שנים וחצי הושה מנין ערי מקלט שלהם משום
 דבגלעד נפיש רוצחים דכתיב גלעד קרית פועלי
 און עקובה מדם עכ"ל, יל"ה דגלות ה"ז רק
 לרוצחים בשוגג וא"כ מה שייך לומר דנפיש
 רוצחים, ואולי י"ל דנפיש רוצחים זהו גם במזיד
 וגם בשוגג, והיינו דהנה בני גד ובני ראובן הם
 שקבלו את גלעד (דלעיל פ' מטות) והיו גבורי
 מלחמה (כדלעיל ל"ב י"ז ערש"י) וכיון שכן
 במזיד פשיטא שהיה יכול להיות מצוי כיון שהיה
 להם כלי זיין מצוי ואם אחד נתערב על חבירו
 יתכן שהרגו במזיד מפני הכלי זיין שהיה מצוי
 אצלם מאד, והשוגג שייך כיון שיתכן שהתאמנו
 בכלי המלחמה או שעבדו עמם לצורך דברים
 אחרים וכיון שהם כלים מוסכנים א"כ שייך
 שיהיה ג"כ שוגג הרבה שם. ועיין רמב"ן וד'
 זקנים מבעלי התוס' ושפ"ח אות ת' ועיין מכות ט'
 ב' תוד"ה בגלעד.

**ל"ה ט"ז. ואם בכלי ברזל הכהו וימת
 רצח הוא מות יומת הרצח.** פרש"י וז"ל ואם
 בכלי ברזל הכהו אין זה מדבר בהורג בשוגג
 הסמוך לו אלא בהורג במזיד ובא ללמד שההורג
 בכל דבר צריך שיהא בו שיעור כדי להמית
 שנאמר בכולם אשר ימות בו דמתרגמין דהיא
 כמסת דימות בה חוץ מן הברזל שגלוי וידוע לפני
 הקב"ה שהברזל ממית כל שהוא אפילו מחט
 לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור לכתוב בו אשר
 ימות בו כו' עכ"ל, כתיב (יתרו כ' כ"ב) ואם מזבח
 אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך
 הנפת עליה ותחללה ופרש"י וז"ל ותחללה הא
 למדת שאם הנפת ברזל חללת שהמזבח נברא
 להאריך ימיו של אדם והברזל נברא לקצר ימיו
 של אדם אין זה בדין שיונף המקצר על המאריך
 כו' עכ"ל, והנה כיון שהברזל נברא לקצר ימיו של
 אדם שייך להבין דלכן הברזל ממית בכל שהוא
 אפילו מחט.

**ל"ה ל"ד. ולא תטמא את הארץ אשר
 אתם יושבים בה אשר אני שכן בתוכה כי אני
 ה' שכן בתוך בני ישראל.** פרש"י וז"ל אשר אני
 שכן בתוכה שלא תשכינו אותי בטומאתה, כי אני
 ה' שכן בתוך בני ישראל אף בזמן שהם טמאים
 שכינה שרויה ביניהם עכ"ל, וכן מצינו בהא
 דכתיב (אחרי מות ט"ז ט"ז) וכפר על הקדש
 מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן
 יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם
 ופרש"י וז"ל השוכן אתם בתוך טומאותם אע"פ
 שהם טמאים שכינה ביניהם עכ"ל, והשי"ת יזכנו
 ויערה עלינו ממרום שפע של טהרה ויזכנו
 לתחיית המתים בקרוב בימינו וישרה שכינתו
 בתוכינו במהרה בימינו אמן.

ברוך רחמנא דסייען

בברכה מרובה,

אהרן בהגאון הגדול רבי יעקב הלוי גרנדש שליט"א